

U S T A W A

z dnia 2018 r.

o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary¹⁾

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady odpowiedzialności podmiotów zbiorowych:

- 1) za czyn zabroniony pod groźbą kary jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
- 2) w związku z osiągnięciem korzyści majątkowej z czynu zabronionego pod groźbą kary jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.
- 3) związaną z czynami wymierzonymi wobec osób sygnalizujących nieprawidłowości.

2. Ustawa określa również zasady i tryb postępowania, kary i środki orzekane wobec podmiotów zbiorowych.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) podmiot zbiorowy – osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną, w tym również spółka handlowa z udziałem Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek, spółka kapitałowa w organizacji, podmiot w stanie likwidacji oraz przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną, z wyłączeniem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego i ich związków;
- 2) czyn zabroniony – czyn zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Art. 3. 1. Ustawę stosuje się do podmiotu zbiorowego mającego siedzibę lub prowadzącego działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Ustawę stosuje się również do podmiotu zbiorowego mającego siedzibę lub prowadzącego działalność za granicą, jeżeli czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności został popełniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub skutek

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym, z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych i z dnia 21 października 2016 r. o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi.

stanowiący jego znamię wystąpił na jej terytorium lub czyn był skierowany przeciwko jej interesom lub interesom obywatela polskiego, polskiej osoby prawnej lub polskiej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej.

Art. 4. Odpowiedzialność albo brak odpowiedzialności podmiotu zbiorowego na zasadach określonych w ustawie nie wyłącza odpowiedzialności cywilnej za wyrządzoną szkodę, odpowiedzialności administracyjnej, ani indywidualnej odpowiedzialności karnej sprawcy czynu zabronionego.

Rozdział 2

Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyn zabroniony

Art. 5. 1. Podmiot zbiorowy odpowiada za czyn zabroniony, którego znamiona zostały wyczerpane przez działanie lub zaniechanie organu tego podmiotu lub członka tego organu pozostające bezpośrednio w związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością.

2. warunkiem odpowiedzialności na podstawie ust. 1 jest aby do wyczerpania znamion czynu zabronionego doszło wskutek:

- 1) umyślnego działania lub zaniechania;
- 2) niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że sprawca przewidywał albo mógł przewidzieć możliwość popełnienia czynu.

Art. 6. 1. Podmiot zbiorowy odpowiada również za ten czyn zabroniony, jeśli został popełniony przez:

- 1) osobę fizyczną uprawnioną do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub sprawowania nadzoru, w związku z jej działaniem w interesie lub na rzecz tego podmiotu;
- 2) osobę fizyczną dopuszczoną do działania przez jego organ, członka jego organu lub osobę, o której mowa w pkt 1, wskutek nadużycia uprawnień;
- 3) jego pracownika, w związku ze świadczeniem pracy na jego rzecz;

2. Podmiot zbiorowy odpowiada za czyn zabroniony, z którego chociażby pośrednio osiągnął korzyść majątkową, popełniony przez:

- 1) podwykonawcę albo innego przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną, jeśli jego czyn zabroniony pozostawał w związku z wykonywaniem umowy, zawartej z podmiotem zbiorowym;

2) pracownika albo osobę upoważnioną do działania w interesie lub na rzecz przedsiębiorcy, niebędącego osobą fizyczną, jeśli jego czyn pozostawał w związku z wykonywaniem umowy, zawartej przez tego przedsiębiorcę z podmiotem zbiorowym.

3. Do odpowiedzialności na podstawie ust. 1 i 2 stosuje się art. 5 ust. 2. Warunkiem odpowiedzialności na podstawie ust. 1 i 2 jest, aby do wyczerpania znamion czynu zabronionego doszło w następstwie:

- 1) co najmniej braku należytej staranności w wyborze osoby uprawnionej do działania członka organu lub przedsiębiorcy albo w nadzorze nad nimi ze strony podmiotu zbiorowego;
- 2) takie nieprawidłowości w organizacji działalności podmiotu zbiorowego, która ułatwiła lub umożliwiła popełnienie czynu zabronionego, chociaż inna organizacja działalności mogła zapobiec popełnieniu tego czynowi.

4. Nieprawidłowość, o której mowa w ust. 3 pkt 2, polega w szczególności na tym, że:

- 1) nie zostały określone zasady postępowania w przypadku zagrożenia popełnienia czynu zabronionego lub skutków niezachowania reguł ostrożności;
- 2) nie został określony zakres odpowiedzialności organów podmiotu zbiorowego, innych jego komórek organizacyjnych, jego pracowników lub osób uprawnionych do działania w jego imieniu lub interesie;
- 3) nie została określona osoba lub komórka organizacyjna, nadzorująca przestrzeganie przepisów i zasad regulujących działalność podmiotu, który jest co najmniej średnim przedsiębiorcą w rozumieniu art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646 i 1479);
- 4) organ podmiotu zbiorowego lub osoba fizyczna uprawniona do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub sprawowania nadzoru, w związku z jej działaniem w interesie lub na rzecz tego podmiotu, wiedziała o nieprawidłowości w organizacji, która ułatwiła lub umożliwiła popełnienie czynu zabronionego.

5. Podmiot zbiorowy nie odpowiada za nieprawidłowość, o której mowa w ust. 3 pkt 2, jeżeli wykaże, że wszystkie organy i osoby uprawnione do działania w jego imieniu lub interesie zachowały należyłą staranność wymaganą w danych okolicznościach w organizacji działalności tego podmiotu oraz w nadzorze nad tą działalnością.

6. Podmiot zbiorowy nie podlega także odpowiedzialności, w związku z nieprawidłowościami, o których mowa w ust. 3 pkt 2, jeżeli, co najmniej raz na dwa lata, był poddawany procedurze weryfikacji przez firmę audytorską pod względem wewnętrznych

procedur zapewniających zgodność działalności podmiotu zbiorowego z prawem i oceny ryzyka popełnienia czynu zabronionego w związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością (audyt zgodności i ryzyka) oraz w jego strukturze został wskazany organ podmiotu zbiorowego nadzorujący przestrzeganie zasad i przepisów regulujących działalność podmiotu, chyba że weryfikacja lub działalność wskazanego organu były nierzetelne lub przeprowadzone przez osoby nieposiadające wystarczających kwalifikacji lub miały charakter pozorny.

Art. 7. Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności za czyn zabroniony za zasadach określonych w art. 5 i 6, również wtedy gdy:

- 1) zachodzi okoliczność wyłączająca odpowiedzialność karną sprawcy czynu zabronionego, w razie śmierci sprawcy, umorzenia postępowania z powodu jego niewykrycia, a także w przypadku zawieszenia postępowania w sprawie, w której nie można ująć oskarżonego lub oskarżony nie może brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby;
- 2) czyn zabroniony został popełniony przez działanie lub zaniechanie wielu organów, ich członków lub osób, o których mowa w art. 5 ust. 1 lub 6 ust. 1 lub 2;
- 3) skład osobowy uległ zmianie od chwili popełnienia czynu;
- 4) nie ustalono tożsamości wskazanego w art. 6 pracownika, przedsiębiorcy lub osoby, która dopuściła sprawcę do działania;

Art. 8. W zakresie nieuregulowanym ustawą do zasad odpowiedzialności podmiotu zbiorowego stosuje się odpowiednio przepisy części ogólnej ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 poz. 1600), zwanej dalej „Kodeks karny”.

Rozdział 3

Odpowiedzialność finansowa i odszkodowawcza podmiotów zbiorowych

Art. 9. 1. W razie popełnienia czynu zabronionego, za który podmiot zbiorowy nie ponosi odpowiedzialności, o której mowa w rozdziale 2, a z którego została osiągnięta, chociażby pośrednio, korzyść majątkowa o wartości przekraczającej 200 000 zł, sąd może orzec przepadek składników lub praw majątkowych podmiotu zbiorowego w całości lub części albo ich równowartości, jeżeli podmiot zbiorowy w całości lub w znacznej części służył lub był przeznaczony do popełnienia tego czynu zabronionego lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści.

2. Przepadku, o którym mowa w ust. 1, nie orzeka się, jeżeli:

- 1) wszystkie obowiązane organy i osoby uprawnione do działania w imieniu lub w interesie tego podmiotu lub osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 lub 2, zachowały należytą staranność, wymaganą w danych okolicznościach, w organizacji tego podmiotu oraz nadzorze nad jego działalnością;
- 2) byłyby to niewspółmierne do rodzaju i stopnia naruszenia reguł ostrożności, które poprzedziły popełnienie czynu zabronionego przez organ podmiotu zbiorowego lub przez osobę, o której mowa w art. 5 ust. 1 lub art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2;
- 3) byłyby to niewspółmierne dolegliwe wobec osoby, której przysługują prawa majątkowe do podmiotu zbiorowego, w szczególności gdy osoba ta zachowała należytą staranność, wymaganą w danych okolicznościach, w nadzorze nad działalnością tego podmiotu.

3. Odstępując od orzeczenia przepadku na podstawie ust. 2 pkt 2 lub 3 sąd może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa, w wysokości, o której mowa w art. 25 ust. 4.

Art. 10. 1. W razie popełnienia czynu zabronionego, za który podmiot zbiorowy nie ponosi odpowiedzialności, o której mowa w Rozdziale 2, a z którego osiągnął, choćby pośrednio korzyść majątkową, sąd na wniosek prokuratora, a w postępowaniu sądowym również z urzędu, może zobowiązać ten podmiot zbiorowy do zwrotu uzyskanej korzyści majątkowej lub jej równowartości w całości lub w części na rzecz Skarbu Państwa, pokrzywdzonego lub innej uprawnionej osoby, jeśli członkowie organu podmiotu wiedzieli o popełnieniu czynu zabronionego lub z łatwością mogli się dowiedzieć.

2. Prawomocne orzeczenie zobowiązujące do zwrotu uzyskanej korzyści majątkowej lub jej równowartości nie jest wpisywane do Krajowego Rejestru Karnego

Rozdział 4

Odpowiedzialność podmiotu zbiorowego związana z czynami wymierzonymi wobec osób sygnalizujących nieprawidłowości

Art. 11. 1. Organy podmiotu zbiorowego, a w szczególności wyznaczony organ podmiotu zbiorowego nadzorujący przestrzeganie zasad i przepisów regulujących działalność podmiotu lub osoby sprawujące nadzór wewnętrzny podejmują czynności, w ramach przysługujących im uprawnień, mające na celu wyjaśnienie zgłaszanych przez pracownika podmiotu zbiorowego, członka organu, osobę działającą w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego na podstawie czynności prawnej, informacji świadczących o:

- 1) podejrzeniu przygotowania, usiłowania lub popełnienia czynu zabronionego;
- 2) niedopełnieniu obowiązków lub nadużycia uprawnień przez organy podmiotu zbiorowego lub osoby, o których mowa w art. 5 lub 6;
- 3) niezachowaniu należytej staranności, wymaganej w danych okolicznościach w działaniach organów podmiotu zbiorowego lub osoby, o której mowa w art. 5 lub 6;
- 4) nieprawidłowościach w organizacji działalności podmiotu zbiorowego, które mogłyby prowadzić do popełnienia czynu zabronionego.

2. Organy podmiotu zbiorowego, a w szczególności wyznaczony organ podmiotu zbiorowego nadzorujący przestrzeganie zasad i przepisów regulujących działalność podmiotu lub osoby sprawujące nadzór wewnętrzny, po otrzymaniu zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, mogą w celu zapobiegania popełnienia czynu zabronionego, zbierać i przetwarzać dane osobowe, osób o których mowa w art. 5 lub 6 ust. 1, nawet bez ich zgody.

3. Organy podmiotu zbiorowego, a w szczególności wyznaczony organ podmiotu zbiorowego nadzorujący przestrzeganie zasad i przepisów regulujących działalność podmiotu dążą do zapewnienia pracownikom, którzy zgłaszają informacje, o których mowa w ust. 1, ochronę co najmniej przed działaniami o charakterze represyjnym, dyskryminacją lub innymi rodzajami niesprawiedliwego traktowania.

Art. 12. 1. Jeżeli organy podmiotu zbiorowego, a w szczególności wyznaczony organ podmiotu zbiorowego nadzorujący przestrzeganie zasad i przepisów regulujących działalność podmiotu lub osoby sprawujące nadzór wewnętrzny nie przeprowadziły postępowania wyjaśniającego lub nie usunęły stwierdzonych w ramach tego postępowania nieprawidłowości lub naruszeń, które ułatwiły lub umożliwiły popełnienie czynu zabronionego, sąd, uznając podmiot zbiorowy za odpowiedzialny za czyn zabroniony, może wymierzyć karę pieniężną, o której mowa w art. 15 pkt 1, do górnej granicy zwiększonej dwukrotnie.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli czyn zabroniony, za który podmiot zbiorowy ponosi odpowiedzialność został popełniony pomimo usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości lub naruszeń, o których mowa w tym ustępie.

Art. 13. 1. Jeżeli w związku ze zgłoszonymi informacjami, o których mowa w art. 11, doszło do naruszenia uprawnień pracowniczych wobec osoby zgłaszającej informacje lub zakończenia stosunku pracy lub umowy wzajemnej z tą osobą, sąd na wniosek osoby, która zgłosiła te informacje, może orzec:

1) przywrócenie jej do pracy;

2) odszkodowanie;

- jeżeli informacje zgłoszone były zasadne i mogły doprowadzić do zapobieżenia lub szybszego wykrycia czynu zabronionego.

2. Sąd nie stosuje ust. 1, jeśli osoba zgłaszająca informacje, o których mowa w art. 11, była sprawcą czynu zabronionego, w związku z działalnością podmiotu zbiorowego, chyba że ujawniła podmiotowi zbiorowemu i organowi ścigania wszystkie istotne okoliczności tego czynu.

Rozdział 5

Kary i środki orzekane wobec podmiotów zbiorowych

Art. 14. Stwierdzając odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn, o którym mowa w art. 5, sąd orzeka wobec tego podmiotu karę określoną w art. 15 lub jeden lub więcej środków określonych w art. 16.

Art. 15. Karami orzukanymi wobec podmiotu zbiorowego są:

1) kara pieniężną;

2) rozwiązanie albo likwidacja podmiotu zbiorowego.

Art. 16. Środkami orzukanymi wobec podmiotu zbiorowego są:

1) przepadek mienia lub korzyści majątkowych albo ich równowartości;

2) zakaz promocji lub reklamy prowadzonej działalności, wytwarzanych lub sprzedawanych wyrobów, świadczonych usług lub udzielanych świadczeń;

3) zakaz prowadzenia działalności gospodarczej określonego rodzaju;

4) zakaz korzystania z dotacji, subwencji lub innych form wsparcia finansowego ze środków publicznych;

5) zakaz korzystania z pomocy organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;

6) zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne;

7) obowiązek zwrotu na rzecz Skarbu Państwa równowartości wsparcia finansowego środkami publicznymi, otrzymanego od chwili popełnienia czynu zabronionego do chwili wydania orzeczenia w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego;

8) podanie wyroku do publicznej wiadomości;

9) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;

10) nawiązka;

11) stałe albo czasowe zamknięcie oddziału podmiotu zbiorowego.

Art. 17. 1. W przypadku popełnienia czynu zabronionego, sąd orzeka karę pieniężną w wysokości od 30 000 do 30 000 000 zł.

2. Jeżeli cele kary, a w szczególności wzgląd na zapewnienie funkcjonowania podmiotu zbiorowego w sposób zgodny z zasadami należytej staranności, zostaną spełnione sąd zamiast kary może orzec środek albo środki, o których mowa w art. 16.

Art. 18. 1. Sąd może orzec karę rozwiązania albo likwidacji podmiotu zbiorowego jeśli podmiot zbiorowy, ponoszący odpowiedzialność na podstawie art. 5, w całości lub w znacznej części służył popełnieniu czynu zabronionego zagrożonego karą pozbawienia wolności nie niższą niż 5 lat, a orzeczenie innej kary nie jest wystarczające dla osiągnięcia jej celów, w szczególności nie zapewni przestrzegania przez podmiot zbiorowy zasad należytej staranności. Sąd orzeka równocześnie o przeniesieniu własności składników lub praw majątkowych podmiotu zbiorowego na rzecz Skarbu Państwa, chyba że podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.

2. Kary rozwiązania albo likwidacji podmiotu zbiorowego nie stosuje się, jeżeli do zapewnienia przestrzegania zasad należytej staranności wystarczająca jest kara pieniężna lub środek, o którym mowa w art. 16.

Art. 19. 1. Przepadek mienia lub korzyści majątkowych albo ich równowartości orzeka się, jeśli:

- 1) mienie lub korzyść pochodzą, chociażby pośrednio, z czynu zabronionego;
- 2) mienie służyło lub było przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego.

2. Przepadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie orzeka się, jeżeli mienie lub korzyść majątkowa albo ich równowartość podlegają zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi lub byłoby to niewspółmierne do wagi czynu zabronionego.

Art. 20. Zakaz promocji lub reklamy prowadzonej działalności, wytwarzanych lub sprzedawanych wyrobów, świadczonych usług lub udzielanych świadczeń oraz zakaz prowadzenia działalności gospodarczej określonego rodzaju można orzec w razie stwierdzenia popełnienia czynu zabronionego w związku z tą działalnością, wytwarzaniem lub sprzedawaniem wyrobów, świadczenia usług lub udzielania świadczeń jeżeli dalsze jej prowadzenie, wytwarzanie, oferowanie, sprzedaż, świadczenie lub udzielanie może zagrażać popełnieniem kolejnego czynu zabronionego lub narażać mienie lub zdrowie innych osób,

zagrozić bezpieczeństwu obrotu gospodarczego lub powodować szkody w środowisku naturalnym.

Art. 21. 1. Zakazy, o których mowa w art. 16 pkt 4-6, lub obowiązek, o którym mowa w art. 16 pkt 7, można orzec jeżeli popełniono czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo skarbowe, przestępstwo przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, wymiarowi sprawiedliwości, wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, terrorystyczne, lub czyn zabroniony miał związek z nadużyciem zaufania lub wprowadzeniem innej osoby w błąd lub organizacja podmiotu zbiorowego lub sposób prowadzonej działalności nie daje rękojmi prawidłowego stosowania zakazów, o których mowa w art. 16 pkt 4-6.

2. Sąd może również orzec jeden lub więcej zakazów, o których mowa w art. 16 pkt 4-6, lub obowiązek, o którym mowa w art. 16 pkt 7, jeśli przemawia za tym społeczne oddziaływanie zakazu lub obowiązku oraz rodzaj i rozmiar negatywnych skutków popełnionego czynu zabronionego.

3. Sąd orzeka jeden lub więcej zakazów, o których mowa w art. 16 pkt 4-6, lub obowiązek, o którym mowa w art. 16 pkt 7, jeżeli popełniono czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo skarbowe, przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu lub zewnętrznemu Rzeczypospolitej Polskiej, przestępstwo wyłudzenia poświadczenia nieprawdy od funkcjonariusza publicznego lub innej osoby uprawnionej do wystawienia dokumentu lub czyn zabroniony lub działalność podmiotu jest skierowana przeciwko istotnym polskim interesom gospodarczym lub dobremu imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, przeciwko polskim urzędom lub funkcjonariuszom publicznym, chyba że przeciwko orzeczeniu zakazu lub obowiązku przemawiają szczególne względy.

4. Sąd orzeka zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne, jeżeli popełniono czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo:

- 1) o którym mowa w art. 165a, art. 181-188, art. 189a, art. 218 § 1a-3, art. 218a-221, art. 228-230a, art. 250a, art. 258, art. 270-296a lub art. 297-309 Kodeksu karnego;
- 2) o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 Kodeksu karnego;
- 3) o którym mowa w art. 46 lub art. 48 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2018 r. poz. 1263 i 1669);
- 4) o którym mowa w art. 9 lub art. 10 ustawy z dnia 15 czerwca 2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2012 r. poz. 769).

Art. 22. Zakazy, o których mowa w art. 16 pkt 2-6, orzeka się w latach lub miesiącach, od 6 miesięcy do lat 10.

Art. 23. Sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości, na koszt podmiotu zbiorowego, w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie orzeczenia, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

Art. 24. Sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej, orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, obowiązek naprawienia, w całości albo w części szkody wyrządzonej czynem zabronionym lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę. Przepisów prawa cywilnego o możliwości zasądzenia renty nie stosuje się.

Art. 25. 1. Sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, jeśli niemożliwe lub znacznie utrudnione jest ustalenie wysokości odszkodowania lub zadośćuczynienia.

2. Nawiązkę, o której mowa w ust. 1, można orzec na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, jeśli nie można ustalić osoby pokrzywdzonego.

3. Sąd może orzec nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, o którym mowa w art. 400 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799, z późn. zm.²⁾), jeżeli popełniono czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo przeciwko środowisku.

4. Nawiązkę orzeka się w wysokości do 5 000 000 zł, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 26. Orzeczenie obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na podstawie art. 24 lub nawiazki na podstawie art. 25 nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego.

Art. 27. Sąd może orzec stałe albo czasowe zamknięcie oddziału podmiotu zbiorowego, który został użyty do popełnienia czynu zabronionego. Okres czasowego zamknięcia oddziału podmiotu zbiorowego orzeka się w latach, od roku do lat 5.

Art. 28. 1. Orzekając kary, o których mowa w art. 15, lub środki, o których mowa w art. 16, sąd uwzględnia w szczególności wagę nieprawidłowości w zachowaniu reguł należytej staranności działania, niezachowanych reguł ostrożności, rozmiary korzyści uzyskanej lub

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1356, 1479, 1564, 1590, 1592 i 1648.

możliwej do uzyskania przez podmiot zbiorowy, jego sytuację majątkową, społeczne następstwa ukarania oraz wpływ ukarania na dalsze funkcjonowanie podmiotu zbiorowego.

2. Orzekając karę pieniężną lub przepadek, sąd uwzględnia prawomocne orzeczenie o nałożeniu na podmiot zbiorowy odpowiedzialności posiłkowej na karę grzywny lub ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów orzeczone wobec osoby, o której mowa w art. 5 lub art. 6 ust 1 pkt 1, za przestępstwo skarbowe oraz wykonaną ostateczną i prawomocną decyzję o nałożeniu na podmiot zbiorowy administracyjnej kary pieniężnej, o której mowa w art. 189b ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks Postępowania Administracyjnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257, z późn. zm.³⁾), jeżeli dotyczy ona tego samego zachowania, co czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

3. Orzekając przepadek korzyści majątkowej lub jej równowartości, sąd uwzględnia prawomocne orzeczenie wydane na podstawie art. 24 § 5 ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2017 r. poz. 2226 oraz z 2018 r. poz. 201 i 771), zwany dalej „Kodeks karny skarbowy” nakładające na podmiot zbiorowy obowiązek zwrotu korzyści majątkowej osiągniętej w wyniku przestępstwa osoby, o której mowa w art. 5 lub art. 6 ust 1 pkt 1.

4. Orzekając środki, o których mowa w art. 16, sąd uwzględnia środki kompensacyjne orzeczone wobec sprawcy czynu stanowiącego podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego oraz środki orzekane na podstawie art. 44a Kodeksu karny, art. 91a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, z późn. zm.⁴), zwanej dalej „Kodeks postępowania karnego” oraz orzeczenie nakazujące zapłatę odszkodowania wydane na podstawie ustawy z dnia 17 listopada 1964 – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, z późn. zm.⁵), zwanej dalej „Kodeks postępowania cywilnego”.

Art. 29. Podmiot zbiorowy nie podlega odpowiedzialności na podstawie niniejszej ustawy, jeżeli od popełnienia czynu zabronionego upłynęło 10 lat. Przepisów rozdziału XI

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 149, 650, 1544 i 1629.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 2405 oraz z 2018 r. poz. 5, 106, 138, 201, 730, 771, 942 i 1467.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1467, 1499, 1544, 1629 i 1637.

Kodeksu karnego o przedawnieniu nie stosuje się, z wyjątkiem art. 101 § 3, który stosuje się odpowiednio.

Art. 30. 1. Kar i środków nie wykonuje się, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony upłynęło 10 lat.

2. Zatarcie orzeczenia stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania albo przedawnienia wykonania kary pieniężnej lub środków określonych w art. 16

Rozdział 6

Połączenie, podział lub przekształcenie podmiotu zbiorowego

Art. 31. W przypadku połączenia, podziału lub przekształcenia podmiotu zbiorowego odpowiedzialność przewidzianą przez niniejszą ustawę za czyn zabroniony popełniony przed dniem połączenia, podziału lub przekształcenia ponosi podmiot zbiorowy ustalony zgodnie z przepisami niniejszego rozdziału.

Art. 32. W przypadku połączenia podmiotów zbiorowych odpowiedzialność za czyn zabroniony popełniony przed dniem połączenia ponosi podmiot zbiorowy wstępujący w wyniku połączenia w prawa i obowiązki podmiotu zbiorowego podlegającemu połączeniu.

Art. 33. 1. W przypadku podziału podmiotu zbiorowego odpowiedzialność za czyn popełniony przed dniem podziału ponoszą wszystkie podmioty zbiorowe, które przejęły chociażby część praw i obowiązków podmiotu dzielonego.

2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, są solidarnie zobowiązane do zapłaty kary pieniężnej lub nawiazki za czyn popełniony przed dniem dokonania połączenia lub podziału. Obowiązek ten jest ograniczony do wielkości majątku przeniesionego, według chwili przeniesienia, a według cen z chwili orzekania, z uwzględnieniem konieczności uregulowania zobowiązań związanych z przeniesionym majątkiem.

Art. 34. W przypadku przekształcenia podmiotu zbiorowego odpowiedzialność za czyn popełniony przed dniem przekształcenia ponosi podmiot zbiorowy powstały w wyniku przekształcenia.

Art. 35. W przypadku przeniesienia własności przedsiębiorstwa podmiotu zbiorowego lub większości jego składników pod tytułem darmym lub za cenę rażąco odbiegającą od wartości rynkowej przedsiębiorstwa lub jego składników, nabywca przedsiębiorstwa lub większość

i jego składników jest solidarnie zobowiązany z podmiotem zbiorowym do zapłaty kary pieniężnej lub nawiązki za czyn popełniony przed dniem dokonania przeniesienia własności.

Art. 36. Odpowiedzialności, o której mowa w art. 32, 33 ust. 1 oraz art. 35 nie ponosi podmiot zbiorowy, lub nabywca własności przedsiębiorstwa lub większości jego składników jeżeli organy i osoby uprawnione do działania w imieniu lub w interesie tego podmiotu lub nabywcy oraz osoby, o których mowa w art. 5 ust. 2 pkt 1, nie posiadały wiedzy o czynie zabronionym będącym podstawą odpowiedzialności i przy zachowaniu należytej staranności nie mogły takiej wiedzy uzyskać, a podmiot zbiorowy nie powstał w celu wykonania połączenia albo podziału.

Rozdział 7

Postępowanie w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego

Oddział 1

Zasady ogólne

Art. 37. 1. Postępowanie w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony prowadzi się, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego stanowiącego podstawę tej odpowiedzialności oraz przemawia za tym interes społeczny.

2. Przy ocenie interesu społecznego bierze się pod uwagę stopień szkodliwości czynu zabronionego, wysokość osiągniętych przez podmiot zbiorowy korzyści, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia w ramach organizacji podmiotu zbiorowego, a także konieczność rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie.

3. Oceny interesu społecznego dokonuje wyłącznie prokurator, podejmując decyzję w przedmiocie zainicjowania postępowania, przedstawienia zarzutów podmiotowi zbiorowemu oraz sposobu zakończenia postępowania.

Art. 38. Postępowania nie wszczyna się, a wszczęte umarza, jeśli:

- 1) podmiot zbiorowy ma siedzibę za granicą i brak jest możliwości prowadzenia wobec niego postępowania albo skutecznego nałożenia kary lub środka;
- 2) podmiot zbiorowy nie istnieje lub uległ likwidacji, nie pozostawiając następców prawnych, o których mowa w niniejszym rozdziale;

- 3) grożące podmiotowi zbiorowemu kara lub środek są niewspółmiernie surowe wobec wagi popełnionego czynu zabronionego, rozmiaru osiągniętej korzyści albo rodzaju i stopnia zawinienia przez organ lub osobę, o których mowa w art. 5 lub 6.

Art. 39. 1. Postępowanie w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony może toczyć się odrębnie albo łącznie z postępowaniem karnym dotyczącym popełnienia czynu zabronionego przez osobę, o której mowa w art. 5 lub 6.

2. Postępowanie prowadzi się w formie śledztwa lub dochodzenia, zależnie od formy, w jakiej prowadzono postępowanie o czyn stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

Art. 40. 1. Postępowanie prowadzi się z urzędu lub na wniosek.

2. Nie przychylając się do wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, prokurator wydaje postanowienie o nieuwzględnieniu wniosku. Na postanowienie to zażalenie nie przysługuje.

3. Jeżeli postępowanie ma być prowadzone łącznie z postępowaniem o czyn stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, wydaje się postanowienie o łącznym prowadzeniu tych postępowań. Jeżeli postępowanie ma być prowadzone odrębnie, wydaje się postanowienie o wszczęciu postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

4. Odpis postanowienia, o którym mowa w ust. 2 i 3, doręcza się osobie lub instytucji, która złożyła wniosek o wszczęcie postępowania.

Art. 41. 1. Po zakończeniu postępowania przygotowawczego, zależnie od wyniku poczynionych ustaleń i oceny interesu społecznego, prokurator:

- 1) kieruje akt oskarżenia przeciwko podmiotowi zbiorowemu;
- 2) kieruje wniosek retrybucyjny, zwracając się o orzeczenie zwrotu korzyści lub przepadku wobec podmiotu zbiorowego;
- 3) umarza postępowanie karne w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego albo przeciwko podmiotowi zbiorowemu.

2. Akt oskarżenia i postanowienie o umorzeniu postępowania karnego powinny zawierać uzasadnienie, w którym należy wskazać zaistnienie, bądź brak, przesłanek odpowiedzialności, przewidzianych w art. 5 lub art. 6, oraz związek tych przesłanek z czynem zabronionym, bądź brak takiego związku.

3. Wniosek retribucyjny powinien zawierać uzasadnienie, w którym należy wskazać zaistnienie przesłanek odpowiedzialności finansowej lub odszkodowawczej, przewidzianych w art. 9 lub art.10.

Art. 42. 1. Sądem właściwym dla postępowań prowadzonych na podstawie niniejszej ustawy jest sąd właściwy w przedmiocie odpowiedzialności karnej osób, o których mowa w art. 5 lub art. 6, dotyczącej popełnienia czynu zabronionego stanowiącego podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

2. Jeżeli postępowanie karne przeciwko osobie, o której mowa w art. 5 lub art. 6, nie toczy się, do określenia właściwości sądu stosuje się odpowiednio art. 24-39 Kodeksu postępowania karnego w odniesieniu do czynu zabronionego stanowiącego podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

Art. 43. 1. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do postępowania karnego w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego z tym, że:

- 1) do podmiotu zbiorowego nie stosuje się przepisów, z których treści lub celu wynika, że odnoszą się wyłącznie do osoby fizycznej;
- 2) nie stosuje się przepisów dotyczących uprawnień i obowiązków pokrzywdzonego;
- 3) nie stosuje się przepisów art. 10-13, art. 17 § 1 pkt 4-6 i pkt 8-10, art. 18, art. 21, art. 23, art. 23a, art. 59-61, art. 175-176, art. 300, art. 303-305, art. 306 § 1, art. 313 § 1, art. 324, art. 374 § 1a, art. 414, a także przepisów Rozdziału 54a, Rozdziału 55 oraz Rozdziałów 57-60.

2. Prawomocne orzeczenie stwierdzające, że nie popełniono czynu zabronionego stanowiącego podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego lub że czyn ten nie zawierał znamion przestępstwa lub przestępstwa skarbowego stanowi podstawę do wznowienia postępowania przeciwko podmiotowi zbiorowemu, który prawomocnym wyrokiem sądu został uznany za odpowiedzialny za ten czyn lub który na mocy prawomocnego postanowienia sądu poniósł odpowiedzialność finansową lub odszkodowawczą.

3. Do wykonania orzeczeń wydanych na podstawie niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652, 1010 i 1387).

4. W przypadku orzeczenia kary rozwiązania podmiotu zbiorowego stosuje się właściwe przepisy o likwidacji podmiotu, z tym że wszelkie uprawnienia w tym postępowaniu

przysługują Skarbowi Państwa. Odpowiedzialność Skarbu Państwa jest ograniczona wyłącznie do wysokości składników mienia podmiotu zbiorowego.

Oddział 2

Przebieg postępowania

Art. 44. 1. Jeżeli zgromadzone dowody w toku postępowania w sprawie o uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności za czyn zabroniony oraz jeśli przemawia za tym interes społeczny, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów podmiotowi zbiorowemu.

2. W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów wskazuje się przesłankę odpowiedzialności, o której mowa w art. 5, art. 6 lub art. 7 oraz pozostające w związku z tą przesłanką czyn zabroniony, stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

3. Postanowienie o przedstawieniu zarzutów doręcza się przedstawicielowi i obrońcy podmiotu zbiorowego.

4. Jeżeli podmiot zbiorowy nie zgłosił przedstawiciela należy przesłuchać osobę uprawnioną do działania w jego imieniu, umożliwiając jej zajęcie stanowiska wobec zarzutu i przedstawienia argumentów na obronę podmiotu

5. Oceny interesu społecznego dokonuje wyłącznie prokurator, wydając postanowienie o przedstawieniu zarzutów podmiotowi zbiorowemu.

Art. 45. 1. Podmiot zbiorowy, w stosunku do którego wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ma obowiązek informować organ prowadzący postępowanie o wszelkiej zmianie siedziby, statutu, umowy regulującej organizację podmiotu zbiorowego, ustanowieniu lub wygaśnięciu prokury, czynnościach prawnych, których przedmiotem jest zbycie prowadzonego przez podmiot zbiorowy przedsiębiorstwa lub ustanowienia na nim ograniczonego prawa rzeczowego, zbycie akcji lub udziałów w kapitale podmiotu zbiorowego oraz ustanowienie na nich ograniczonych praw rzeczowych, obniżenia kapitału zakładowego, zamiaru połączenia lub przekształcenia podmiotu lub zbycia należącej do niego nieruchomości.

2. Czynności wymienione w ust. 1, dokonane bez poinformowania organu prowadzącego postępowanie, nie później niż na 14 dni przed ich dokonaniem, są nieważne.

3. Do postępowania o stwierdzenie nieważności czynności prawnej lub uchwały stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 46. 1. Akt oskarżenia powinien zawierać firmę lub nazwę podmiotu zbiorowego, jego siedzibę oraz imię i nazwisko jego przedstawiciela, o ile został zgłoszony, a także elementy wskazane w art. 332 § 1 pkt 2-5 Kodeksu postępowania karnego.

2. Po zwięzłym przedstawieniu zarzutów sąd przesłuchuje przedstawiciela podmiotu zbiorowego, o ile stawił się na rozprawę. Jeśli przedstawiciel podmiotu zbiorowego nie jest oskarżonym, sąd przesłuchuje go w charakterze świadka. Przedstawiciel podmiotu zbiorowego może odmówić odpowiedzi na pytania jeżeli odpowiedź mogłaby narazić jego lub podmiot zbiorowy na odpowiedzialność karną.

3. Jeżeli postępowania prowadzone jest łącznie z postępowaniem karnym przeciwko sprawcy czynu zabronionego, przedstawiciel i obrońca podmiotu zadają pytania i zabierają głos po zamknięciu przewodu sądowego przed obrońcą oskarżonego i oskarżonym.

Art. 47. Sąd orzeka wyrokiem, uznając podmiot zbiorowy za odpowiedzialny za czyn zabroniony albo postanowieniem umarzając postępowanie. Przepis art. 414 Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się.

Oddział 3

Postępowanie w sprawie odpowiedzialności finansowej i odszkodowawczej podmiotu zbiorowego

Art. 48. 1. Jeżeli dowody zgromadzone w trakcie trwającego postępowania karnego lub postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego wskazują, że podmiot zbiorowy nie ponosi odpowiedzialności na podstawie art. 5 lub art. 6, lecz spełnione zostały przesłanki, o których mowa w art. 9 lub art. 10, prokurator kieruje wnioskiem retrybucyjny.

2. Odpis wyroku retrybucyjnego doręcza się podmiotowi zbiorowemu, a także pokrzywdzonemu, któremu, zgodnie z wnioskiem, ma być zwrócona osiągnięta przez podmiot zbiorowy korzyść majątkowa lub jej równowartości.

Art. 49. Prokurator może złożyć wniosek retrybucyjny:

- 1) po zakończeniu postępowania przygotowawczego w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego;
- 2) w postępowaniu karnym przeciwko osobie, o której mowa w art. 5 lub art. 6;
- 3) prowadzonym przed sądem postępowaniu w sprawie odpowiedzialności tego podmiotu zbiorowej określonej w Rozdziale 2, jeśli wyniki poczynionych ustaleń wskazują, że podmiot nie ponosi tej odpowiedzialności, lecz powinien ponieść odpowiedzialność finansową lub odszkodowawczą;

4) w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności innego podmiotu zbiorowego.

Art. 50. 1. W przedmiocie odpowiedzialności finansowej i odszkodowawczej podmiotu zbiorowego sąd orzeka postanowieniem, rozpoznając wniosek retrybucyjny prokuratora, a w postępowaniu sądowym również z urzędu.

2. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie.

3. Sąd rozpoznaje sprawę na posiedzeniu, w którym może wziąć udział prokurator, przedstawiciel podmiotu zbiorowego, obrońca, a za zgodą lub na polecenie sądu również pokrzywdzony.

Oddział 4

Strony, przedstawiciel i obrońca

Art. 51. 1. W postępowaniu przygotowawczym w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego stroną jest wyłącznie ten podmiot.

2. W postępowaniu sądowym w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego stronami są wyłącznie podmiot zbiorowy i prokurator.

Art. 52. 1. Pokrzywdzony może składać wnioski dowodowe, również na etapie postępowania sądowego.

2. Pokrzywdzony przed zamknięciem przewodu sądowego może złożyć wniosek o wymierzenie podmiotowi zbiorowemu określonej kary lub orzeczenie wobec tego podmiotu określonego środka.

3. Pokrzywdzony może zająć stanowisko wobec wniosku retrybucyjnego. Stanowisko składa się na piśmie, chyba że za zgodą sądu pokrzywdzony przedstawi je ustnie na posiedzeniu.

Art. 53. 1. Podmiot zbiorowy może być reprezentowany w postępowaniu przez swojego przedstawiciela.

2. Podmiot zbiorowy zgłasza udział przedstawiciela w formie pisemnej do czasu zamknięcia przewodu sądowego w pierwszej instancji.

3. Podmiot zbiorowy albo jego przedstawiciel może ustanowić dla tego podmiotu zbiorowego obrońcę.

Art. 54. 1. Przedstawicielem podmiotu zbiorowego może być osoba fizyczna uprawniona do jego reprezentowania na mocy ustawy, statutu lub umowy określającej organizację podmiotu zbiorowego.

2. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator może odmówić zgody na udział w postępowaniu przedstawicielowi, któremu przedstawiono zarzut popełnienia czynu, stanowiącego podstawę odpowiedzialności tego podmiotu, jeżeli interesy podmiotu zbiorowego pozostają w sprzeczności z interesami tego przedstawiciela lub jeśli może to zakłócić prawidłowy przebieg postępowania prowadzonego na podstawie niniejszej ustawy albo postępowania o czyn stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

Art. 55. Jeżeli w organie podmiotu zbiorowego zachodzą braki uniemożliwiające jego reprezentację, brak jest osób uprawnionych do jej reprezentowania lub podmiot zbiorowy nie może być prawidłowo reprezentowany w postępowaniu toczącym się na podstawie niniejszej ustawy w związku z odmową zgody na udział w postępowaniu przedstawicielowi, sąd na wniosek prokuratora, może ustanowić kuratora dla podmiotu zbiorowego.

Art. 56. 1. Przedstawiciela podmiotu zbiorowego przesłuchuje się w charakterze świadka, chyba że w tym samym postępowaniu jest on podejrzanym.

2. Przedstawiciel podmiotu zbiorowego może odmówić składania zeznań lub odmówić odpowiedzi na pytania jeżeli odpowiedź mogłaby narazić jego lub podmiot zbiorowy na odpowiedzialność karną albo odpowiedzialność określoną w Rozdziale 2.

Art. 57. 1. Do przedstawiciela podmiotu zbiorowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 72 i art. 75 Kodeksu postępowania karnego.

2. W postępowaniu sądowym, po zgłoszeniu w nim udziału przedstawiciela podmiotu zbiorowego, podmiotowi temu przysługują uprawnienia określone w art. 156 § 1 i § 2-6, art. 167, art. 171 § 2, art. 341 § 1, art. 343 § 5, art. 343a, art. 350 § 2 pkt 2, art. 352, art. 396 § 3, art. 406, art. 422 § 1, art. 423 § 2, art. 425, art. 444, art. 457 § 2 i art. 459 Kodeksu postępowania karnego.

3. W przypadku skorzystania z uprawnienia określonego w art. 171 § 2 lub art. 406 § 1 Kodeksu postępowania karnego przedstawiciel podmiotu zbiorowego może, uwzględniając odpowiednio kolejność wskazaną w art. 370 § 1 oraz w art. 406 § 1 tego Kodeksu, zadawać pytania stronom lub zabrać głos po zamknięciu przewodu sądowego przed wystąpieniem obrońcy oskarżonego.

Oddział 5

Zarząd przymusowy

Art. 58. 1. W celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych, zapobiegnięcia popełnienia nowego przestępstwa

lub przestępstwa skarbowego lub w celu zabezpieczenia wykonania orzeczonej wobec tego podmiotu kar lub środków, o których mowa w art. 15 i 16, obowiązku zwrotu korzyści lub równowartości korzyści oraz kosztów sądowych można wobec podmiotu zastosować zarząd przymusowy.

2. Zarząd przymusowy stosuje się na zasadach określonych w art. 292a Kodeksu postępowania karnego.

3. Zarząd przymusowy w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania orzeka się jeżeli zachodzi duże prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego w związku z działalnością podmiotu zbiorowego, a jego działalność mogłaby spowodować popełnienie kolejnego czynu zabronionego, wyrządzić szkodę Skarbowi Państwa lub innej osobie, lub utrudniałaby prowadzenie postępowania karnego lub postępowania karnego w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

4. Zarządu przymusowego, o którym mowa w ust. 3, nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy.

5. Zarząd przymusowy w celu zabezpieczenia wykonania orzeczonych wobec podmiotu zbiorowego kar lub środków, o których mowa w art. 15 i 16, obowiązku zwrotu korzyści lub równowartości korzyści, orzeka się, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie tych orzeczeń będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione.

6. Zarządu przymusowego, o którym mowa w ust. 5, nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny sposób zabezpieczenia majątkowego.

Oddział 6

Środki zapobiegawcze

Art. 59. W celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych lub zapobieżenia popełnienia nowego przestępstwa lub przestępstwa skarbowego można wobec podmiotu zastosować następujące środki zapobiegawcze:

- 1) zakaz promocji i reklamy;
- 2) zakaz zawierania umów określonego rodzaju;
- 3) zakaz prowadzenia określonej działalności;
- 4) zakaz obciążania, na czas postępowania, bez zgody sądu, swojego majątku lub zbywania bez takiej zgody określonych przez sąd składników majątkowych;
- 5) zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne na czas trwania tego postępowania;

- 6) wstrzymanie wypłat dotacji lub subwencji lub innych form wsparcia finansowego ze środków publicznych;
- 7) zakaz łączenia się, podziału lub przekształcenia się podmiotu zbiorowego.

Art. 60. Środki zapobiegawcze orzeka się jeżeli zachodzi duże prawdopodobieństwo wyczerpania przez działanie lub zaniechanie organu tego podmiotu lub członka tego organu lub osobę, o której mowa w art. 6, w związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością popełnienia znamion czynu zabronionego lub działalność podmiotu zbiorowego mogłaby spowodować popełnienie kolejnego czynu zabronionego, wyrządzić szkodę Skarbowi Państwa lub innej osobie, lub utrudniałaby prowadzenie postępowania karnego lub postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.

Art. 61. Środki zapobiegawcze stosuje prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd przed którym toczy się postępowanie.

Oddział 7

Zabezpieczenie majątkowe

Art. 62. 1. Zabezpieczenie majątkowe na mieniu podmiotu zbiorowego można ustanowić na poczet:

- 1) kar i środków, o których mowa w art. 15 i 16,
- 2) obowiązku zwrotu korzyści lub jej równowartości,
- 3) kosztów sądowych

– jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia w zakresie kar i środków, o których mowa w art. 15 i 16, obowiązku zwrotu korzyści lub równowartości korzyści oraz kosztów sądowych będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione.

2. Zabezpieczenie majątkowe stosuje się na zasadach określonych w art. 292 Kodeksu postępowania karnego.

Oddział 8

Dobrowolne poddanie się odpowiedzialności przez podmiot zbiorowy

Art. 63. Nie podlega odpowiedzialności w związku z czynem zabronionym zagrożonym karą pozbawienia wolności do lat 5, podmiot, który po popełnieniu czynu zabronionego zawiadomił o tym organ powołany do ścigania, ujawniając istotne okoliczności tego czynu, w szczególności osoby lub inne podmioty zbiorowe uczestniczące w jego popełnieniu.

2. Przepis ust.1 stosuje się tylko wtedy, gdy w terminie wyznaczonym przez uprawniony organ postępowania przygotowawczego naprawiono wyrządzoną szkodę, zwrócono korzyść pochodzącą z czynu zabronionego lub jej równowartość, uprawniony organ wyraził zgodę na przepadek mienia lub korzyści majątkowych, a w razie niemożności złożenia mienia lub korzyści majątkowych – uiszczono ich równowartość pieniężną lub uiszczono w całości wymagalną należność publicznoprawną uszczuploną popełnionym czynem zabronionym.

3. Zawiadomienie powinno być złożone na piśmie albo przekazane ustnie do protokołu.

4. Zawiadomienie jest bezskuteczne, jeżeli zostało złożone:

- 1) w czasie, kiedy organ ścigania miał już wyraźnie udokumentowaną wiadomość o popełnieniu czynu, o którym mowa w ust. 1 ;
- 2) po rozpoczęciu przez organ ścigania czynności służbowej, w szczególności przeszukania, czynności sprawdzającej lub kontroli zmierzającej do ujawnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, chyba że czynność ta nie dostarczyła podstaw do wszczęcia postępowania o ten czyn zabroniony.

5. Przepisu ust.1 nie stosuje się jeśli:

- 1) podmiot w całości lub w znacznej części służył lub był przeznaczony do popełnienia tego czynu zabronionego lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści;
- 2) czyn zabroniony został popełniony umyślnie przez członków organów podmiotu zbiorowego w celu osiągnięcia przez niego korzyści.

Art. 64. 1. Prokurator może zaniechać przeprowadzenia dalszych czynności i zamiast z aktem oskarżenia, wystąpić do sądu z wnioskiem o udzielenie podmiotowi zbiorowemu zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, o ile okoliczności czynu nie budzą wątpliwości, cele postępowania zostaną osiągnięte pomimo nieprzeprowadzenia postępowania w całości, a ponadto podmiot zbiorowy:

- 1) ujawnił organowi prowadzącemu postępowanie przygotowawcze informacje dotyczące osób, uczestniczących w popełnieniu czynu zabronionego, oraz inne istotne okoliczności dotyczące jego popełnienia;
- 2) uiszczył kwotę stanowiącą równowartość szkody wyrządzonej czynem zabronionym; w uzasadnionych wypadkach, mając na uwadze w szczególności rozmiar szkody oraz rodzaj i stopień naruszonych przez podmiot reguł ostrożności, uiszczona przez podmiot kwota może być niższa, nie mniej jednak niż o połowę;
- 3) uiszczył kwotę odpowiadającą co najmniej najniższej karze pieniężnej grożącej za czyn zabroniony, lecz nie większą niż 3 000 000 złotych;

- 4) wyraził zgodę na przepadek mienia lub korzyści majątkowych, a w razie niemożności złożenia mienia lub korzyści majątkowych – uiścił ich równowartość pieniężną;
- 5) uiścił równowartość kosztów postępowania.

2. Wystąpienie z wnioskiem, w którym mowa w ust. 1, jest niedopuszczalne wobec podmiotu, w stosunku do którego uprzednio zapadł wyrok skazujący na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 65. 1. Sąd, udzielając podmiotowi zbiorowemu zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, orzeka:

- 1) tytułem kary pieniężnej kwotę uiszczoną przez podmiot zbiorowy;
- 2) tytułem obowiązku naprawienia szkody kwotę uiszczoną przez podmiot zbiorowy;
- 3) przepadek mienia lub korzyści majątkowych tylko w takich granicach, w jakich podmiot zbiorowy wyraził na to zgodę, a w razie niemożności ich złożenia - uiścił ich równowartość pieniężną.

2. Prawomocny wyrok o zezwoleniu na dobrowolne podanie się odpowiedzialności nie podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Karnego.

Rozdział 8

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 66. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 477² § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Uznając wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne lub orzekając o przywróceniu do pracy, sąd na wniosek pracownika może w wyroku nałożyć na pracodawcę obowiązek dalszego zatrudnienia pracownika do czasu prawomocnego rozpoznania sprawy.”;

- 2) po art. 755 dodaje się art. 755¹ w brzmieniu:

„§ 1. W sprawach z zakresu prawa pracy, w których pracownik podlegający szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia dochodzi roszczenia o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenie stosunku pracy lub o przywrócenie do pracy, sąd na wniosek uprawnionego może na każdym etapie postępowania udzielić zabezpieczenia poprzez nakazanie dalszego zatrudniania go przez pracodawcę do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. W sprawach tych podstawą zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia

roszczenia. Udzielenia zabezpieczenia sąd może odmówić wyłącznie wtedy, gdy roszczenie jest mało prawdopodobne. Sąd uchyla postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, o ile obowiązany wykaże wysokie prawdopodobieństwo bezzasadności roszczenia.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, sąd nadaje klauzulę wykonalności i doręcza obowiązanemu postanowienie z urzędu.

§ 3. Przepis art. 756² stosuje się odpowiednio.”.

Art. 67. W ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 986 i 1544) w art. 21a po pkt 4 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) w odniesieniu do podmiotów podlegających wpisowi lub wpisanych do Rejestru - informacje o orzeczonych wobec tych podmiotów karach, środkach, zarządzie przymusowym oraz środkach zapobiegawczych, o których mowa w art. 15 pkt. 2, art. 16 pkt 2 – 6 i pkt 11, art. 58 i 59 art. ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. ...).”.

Art. 68. W ustawie z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1218 i 1544) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W Rejestrze gromadzi się również dane o podmiotach zbiorowych, wobec których prawomocnie orzeczono karę, o której mowa w art. 17 ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. poz. ...) lub środek, o którym mowa w art. 16 tej ustawy.”;

2) w art. 4 w ust. 1 w pkt 6 lit. c otrzymuje brzmienie:

„c) podmiotów zbiorowych, jeśli czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego został popełniony na szkodę interesów finansowych Wspólnot Europejskich;”;

3) w art. 12:

a) w ust. 1a pkt 4-5a otrzymują brzmienie:

„4) orzeczoną karę, o której mowa w art. 15 ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary lub środek, o którym w art. 16 tej ustawy;

5) kwalifikację prawną czynu zabronionego stanowiącego podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego;

- 5a) informację, że czyn zabroniony stanowiący podstawę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego został popełniony na szkodę interesów finansowych Wspólnot Europejskich;”;
- b) w ust. 2a pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:
- „1) wykonaniu kary, o której mowa w art. 15 ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary lub środka, o którym w art. 16 tej ustawy;
- 2) zatarciu orzeczenia stwierdzającego odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony pod groźbą kary w drodze ułaskawienia;”;
- 4) w art. 13 pkt 4 otrzymuje brzmienie:
- „4) kart rejestracyjnych i zawiadomień, zawierających informacje o podmiotach zbiorowych podlegających odpowiedzialności na podstawie przepisów Rozdziału 2 ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.”;
- 5) w art. 14 w ust. 1 po pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
- „6) likwidacji podmiotu zbiorowego.”.

Art. 69. W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U z 2018 r. poz. 799, z późn. zm.⁶⁾) art. 401 w ust. 7 pkt 14 otrzymuje brzmienie:

„14) wpływy z nawiązek orzekanych na podstawie:

- a) art. 47 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600),
- b) art. 25 ust. 3 ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. poz. ...).”.

Art. 70. W ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1579 i 2018) w art. 24 w ust. 1 pkt 21 otrzymuje brzmienie:

„21) wykonawcę będącego podmiotem zbiorowym, wobec którego sąd orzekł zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne na podstawie ustawy z dnia ... o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. poz. ...);”.

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. poz. 1356, 1479, 1564, 1590, 1592 i 1648.

Art. 71. W ustawie z dnia 21 października 2016 r. o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2016 r. poz. 1920) w art. 32 w ust. 1 pkt 9 otrzymuje brzmienie:

„9) będącego podmiotem zbiorowym, wobec którego sąd orzekł zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne na podstawie ustawy z dnia ... o odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. poz. ...);”.

Rozdział 9

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 72. 1. Do odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione, o których mowa w art. 16 ustawy uchylanej w art. 74, popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy wprowadzane niniejszą ustawą, pod warunkiem równoczesnego spełnienia przesłanek odpowiedzialności określonych w art. 3 ustawy uchylanej w art. 74, z tym że w zakresie kar i środków karnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 4 Kodeksu karnego i art. 2 § 2-6 Kodeksu karnego skarbowego.

2. Postępowania wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie ustawy, o której mowa w art. 74, toczą się na podstawie tej ustawy, do prawomocnego zakończenia postępowania.

Art. 73. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 12 ust. 3, art. 17, art. 21 i art. 21a ustawy zmienianej w art. 68, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 12 ust. 3, art. 17, art. 21 i art. 21a ustawy zmienianej w art. 68, nie dłużej jednak niż przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 74. Traci moc ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2018 r. poz. 703).

Art. 75. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.